

Nr 9

Utlåtande i anledning av motioner angående stödfartyg för vinterfisket utanför den norska kusten.

I de likalydande vid 1968 års riksdag väckta motionerna I: 87 av herrar *Svenungsson* och *Tistad* och II: 127 av herrar *Carlshamre* och *Åberg* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamma åtgärder för att förse de svenska fiskefartygen utanför den norska kusten med stödfartyg under den tid vinterfisket pågår.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *fiskeristyrelsen*, *Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund* och *överbefälhavaren*. Fiskeristyrelsen och överbefälhavaren har bifogat en av chefen för marinen gjord utredning om stödfartyg för atlantfiske. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. Ett av marinens fartyg ställs årligen under viss tid till förfogande såsom bevakningsfartyg till stöd för det svenska sillfisket på Nordsjön. Fr. o. m. år 1967 har expeditionstiden för stödfartyget utökats från två till omkring tre månader per år. Huvuddelen av kostnaderna bestrids från marinens anslag medan vissa särskilda kostnader, som är beroende av fartygets ianspråktagande för fiskets räkning, bestrids från reservationsanslaget Stödfartyg för sillfisket under nionde huvudtiteln.

För nordsjöfisket tas stödfartyg i anspråk under augusti—oktober. Yrkandena i motionerna I: 87 och II: 127 innebär att ifrågavarande bevakning skall utvidgas till att omfatta jämväl det sillfiske som äger rum under vintern utanför den norska kusten. Sistnämnda fiske pågår i regel under februari månad. Fiskeristyrelsen har i sitt remissutlåtande över motionerna påpekat att ett genomförande av motionärernas förslag skulle leda till avbrott i fartygsanvändningen med därav följande avrustning, rustning samt byten av befäl och besättningar. Detta blir som framgår av bl. a. överbefälhavarens yttrande relativt kostnadskrävande och, bl. a. till följd av brist på befäl, svårt att genomföra. Av utredningen i ärendet framgår att antalet båtar som deltar i vinterfisket utanför mellersta Norges kuster är betydligt lägre än antalet av dem som deltar i nordsjösillfisket.

Vid sin prövning av förevarande spørsmål har utskottet funnit anförda omständigheter ej ge vid handen att fördelarna av att på föreslaget sätt

utvidga stödfartygsverksamheten är sådana att de motiverar ett genomförande av motionsförslaget. Utskottet är därför inte berett att biträda detsamma utan hemställer

att riksdagen lämnar motionerna I: 87 och II: 127 utan bifall.

Stockholm den 12 mars 1968

På jordbruksutskottets vägnar:

ERIC MOSSBERGER

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från första kammaren: herrar Mossberger (s), Hedström (s), Skårman (fp), Hermansson (cp), Magnusson (s), Augustsson (s), Manne Olsson (s), fru Hultell (h)*, herrar Sveningsson (h) och Per Jacobsson (fp)*;

från andra kammaren: herrar Lindström (s), Arweson (s), Eliasson i Moholm (h), Johanson i Västervik (s), Persson i Skänninge (s), Nilsson i Lönsboda (fp), fru Lindberg (s), herrar Dahlgren (cp)*, Åberg (fp) och Sundkvist (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

av herrar *Hermansson* och *Åberg*.

Bilaga

Yttranden över motionerna I:87 och II:127

Fiskeristyrelsen (19.2.1968)

Fiskeristyrelsen föreslår med anledning av motionerna att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag om tillgodo-seendet av fiskerinäringens behov av stödfartyg ur marinen. Styrelsen motiverar detta sitt förslag enligt följande.

Prop. 1968: 1 bil. 11 s. 169—170 utvisar bl. a. att från anslag under IX ht bestrids vissa särskilda kostnader, som är förenade med att ett av marinens fartyg årligen tas i anspråk som bevakningsfartyg till stöd för det svenska sillfisket på Nordsjön, att övriga kostnader för expeditionerna bekostas från marinens anslag, samt att de särskilda kostnaderna för stödfartygets expeditioner som belastar anslag under IX ht uppgår till ca 12 500 kr. per månad.

Beträffande marinens kostnader samt personella och materiella åtaganden i samband med stödfartygsverksamhet för fiskets behov föreligger numera — till följd av remiss till chefen för marinen av en av Storsjöfiskarnes för-

säljningsförening hos fiskeristyrelsen gjord framställning om stödfartyg för storbackefisket — en utredning av chefen för marinen i skrivelse till styrelsen 22.1.1968 som styrelsen bifogar i avskrift. Av denna utredning inhämtas att stödfartygsverksamhetens finansiella och resursmässiga konsekvenser för IV ht och marinen är betydande.

Vidare föreligger som nyss nämnts utöver det remitterade motionsyrkandet framställning hos fiskeristyrelsen om stödfartyg för det svenska storbackefisket, vilket är förlagt till tiden maj—juni.

Tillsammans med de sedan en lång följd av år beviljade stödfartygsexpeditionerna för nordsjösillfisket skulle vid bifall till motionsyrkandet samt till framställningen om stödfartyg för storbackefisket det årliga tidsprogrammet för stödfartygsexpeditioner få detta utseende.

Augusti—oktober nordsjösillfisket

februari vintersillfisket

maj—juni storbackefisket

Detta program innebär som synes betydande tidsperioders avbrott i fartygsanvändningen med avrustning, rustning samt byten av befäl och besättningar som följd.

Såvitt fiskeristyrelsen kan förstå är tiden mogen för en samlad bedömning av de olika, redan föreliggande eller kommande önskemålen om stödfartyg, varvid styrelsen förutsätter att den sedan länge etablerade verksamheten till stöd för nordsjösillfisket skall fortsätta i minst samma utsträckning som medgetts för 1967 års fiskesäsong. Bedömningen bör ske med hänsyn tagen till såväl sjömilitära som fiskerimässiga synpunkter.

Överbefälhavaren (21.2.1968)

Överbefälhavaren anser att de framlagda motionerna bör avstyrkas och anför som skäl härför följande.

Den utökade stödverksamhet, varom här är fråga, medför en dubbling av de kostnader om i runt tal 90 000 kr./mån som den nuvarande verksamheten betingar. Vare sig man väljer ett fartyg med dubbla besättningar eller två fartyg med var sin besättning erfordras ytterligare ett 10-tal befäl och ett 15-tal värnpliktiga, som därmed undandras den ordinarie utbildning vid rustad sjöstyrka som kulminerar under sommarmånaderna. Bristen på befäl gör sig därvid särskilt påmind.

Med hänsyn till de begränsade fördelar som står att vinna med en utökning av stödverksamheten och de betydande merkostnader en sådan medför, anser överbefälhavaren att den framlagda motionen bör avstyrkas.

Överbefälhavaren förutsätter vidare att kostnaderna för understöd av fiskerinäringen i fortsättningen påföres andra anslag än krigsmaktens på samma sätt och i samma utsträckning som sedan länge gäller för den statliga isbrytarverksamheten.

En av chefen för marinen gjord utredning över de konsekvenser som ett utökat stödfartygsåtagande utanför Hebriderna medför, överlämnat till Kungl. Fiskeristyrelsen 22/1 1968, bifogas. Det underlag som där framtagits är i allt väsentligt representativt också för stödfartyg utanför Norges kust.

Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund (12.2.1968)

Centralförbundet understryker kraftigt vad som framförts i motionerna och tillstyrker däri framförda förslag.

Chefen för marinen (22.1.1968)

Chefen för marinen redovisar i anledning av framställning om stödfartygsåtagande utanför Hebriderna följande ekonomiska m. fl. konsekvenser av ett väsentligt utökat stödfartygsåtagande från marinens sida.

1. Bakgrund

1.1 Sedan nära 20 år tillbaka har marinen ställt ett fiskeristödfartyg till förfogande för islands- och sedermera nordsjösillfisket. För denna verksamhet har Kungl. Maj:t avsatt särskilda medel för att täcka kostnaderna för drivmedel under gång, extra utrustning, normal förslitning samt vissa lönetillägg för besättningen. (Storleksordning i dagens prisläge 11 000:—/mån.) Ovannämnd verksamhet är begränsad till 2—3 månader per år och kan inte väsentligt anses påverka flottans fredsrustningsvolym, varför övriga kostnader för stödfartyget (t. ex. normalt underhåll och lönekostnader) bestrids från marinens ordinarie anslag.

1.2 Nu framställt nytt önskemål innebär att fiskeristöddverksamheten skulle utökas till sammanlagt ca 7 månader per år, vilket fordrar särskild utredning från olika synpunkter (kostnadsaspekter, utbildningshänsyn, förbandsproduktion, beredskap m. m.). I det följande diskuteras konsekvenserna av att ett och samma fartyg fullgör båda stödfartygsfunktionerna. Avslutningsvis avses 2-fartygsalternativet belysas mot bakgrund av redovisade faktorer.

2. Stödfartygstjänstens utbildningsvärde m. m.

Jml. gällande fredsbesättningslista (96514) skall stödfartyget Hanös besättning ha nedanstående sammansättning:

- 2 officerare
- 1 marinläkare
- 3 underofficerare
- 4 underbefäl
- 14 värnpliktiga

För officerare och underofficerare hänför sig värdet av den praktiska tjänstgöringen på stödfartyget nära nog enbart till befästade av kunskaper och färdigheter i sjömanskap, navigering, teknisk tjänst m. m. Med hänsyn till ålder och andra kvalifikationer hos aktuella befattningshavare är i allmänhet ingen av ovannämnd kategori krigsplacerad på fartygstypen.

Värdet av tjänstgöringen för underbefälet överensstämmer i huvudsak med ovanstående resonemang. Dock kan tjänstgöring i maskin tillmätas viss betydelse från krigsplaceringssynpunkt.

De värnpliktiga genomgår sin grundutbildning under expeditionen. Härvid kan befattningsutbildningen vara till gagn för motormän, elektriker, telehantverkare, radiotelegrafist och kokkar. Övriga värnpliktiga torde i fortsättningen endast kunna utnyttjas som personalreserv, eftersom deras användbarhet i egentlig mening inte kan anses vara hänförd till någon specifik befattning på stamstridsfartyg. Det bör slutligen observeras att i utbildningen i allmän stridstjänst ävensom allmänmilitär utbildning period 2 inte kan förväntas ge tillfredsställande resultat under en stödfartygsexpedition. Även om tiden efter nämnda expedition anslås till ren stridsutbildning kan fartygets huvudfunktioner inte övas eftersom värnpliktsbemannings sammansättning alltför mycket avviker från en normal minsveparbesättning.

3. Permanent stödfartyg — möjligheter och konsekvenser

Disponibla fartyg

Enligt Chefens för marinen bedömning är endast msvpk typ Hanö lämpade för uppgifter som stödfartyg. Dessa fartyg finns till ett antal av sex. Utö är numera ombyggd och tjänstgör tillika som stabsfartyg i kustflottan. Tärnö, Tjurkö, Sturkö och Ornö skall även i fortsättningen utnyttjas för bl. a. kadettutbildning. Fr. o. m. 1969 kommer emellertid ett av fartygen att avrustas och ersättas med en kustminsvepare av typ Arkö. Frågan om de återstående tre minsveparnas utnyttjande i det nya kadettutbildningssystemet är f. n. föremål för särskild prövning. Vissa skäl talar för en ytterligare reducering av antalet kadettbemannade minsvepare typ Hanö för att möjliggöra full bemanning av de återstående fartygen.

Insatsberedskap

Vid bifall till den senaste framställningen och med fortsatt tillgodoseende av hittillsvarande önskemål om stödfartyg kommer ett sådant att under tiden maj—oktober befinna sig i utländska farvatten. Förflyttningstid till Sverige 3—6 dagar. Bemanning och utrustning medger inte lösande av stridsuppgift förrän efter personalbyte och utrustningskomplettering (den senare tar 5 arbetsdagar under fredsförhållanden). M. h. t. att Hanö redan enligt nuvarande principer befinner sig i utländska farvatten under tiden augusti—oktober kan den utökade verksamheten inte anses medföra någon väsentlig sänkning av marinens beredskap.

Sjövärnskårens (SVK) skolflotilj

Minsveparen Hanö har hittills under tiden juni—juli utnyttjats som förbandschefsfartyg i SVK skolflotilj. Denna verksamhet har med fördel kunnat passas in före nordsjöexpeditionen. Utnyttjas Hanö som stödfartyg även i Atlanten, måste skolflotiljens behov av förbandschefsfartyg tillgodoses på annat sätt.

Personal

För stampersonalens placering har vissa rutiner utkristalliserat sig under åren, där fasta kombinationer med annan tjänstgöring under resten av året utnyttjats. Svårigheterna att frångå dessa principer bedöms inte vara avgörande. Däremot bör noteras att en sammanlagd tjänst av 6—7 månader i en följd på fiskeristödfartyg innebär en alltför stor påfrestning för personalen. Semesterlagen och allmänna övriga hänsyn till de olika personalkategorierna kommer att framtvinga ett avlösningssystem med två besättningar. Ett sådant skapar stora svårigheter från personalplaceringssynpunkt vad gäller stampersonal och är helt i strid med gällande värnpliktsutbildningssystem. De värnpliktiga på stödfartyget kan som redan framhållits inte ges någon egentlig krigsbefattningsutbildning ombord under den tid fartyget fullgör sin stöduppgift. Återstoden av de värnpliktigas grundutbildningstid kan p. g. a. stödfartygsverksamhetens inplacering i tiden endast utnyttjas för tillfälliga kommendering i okvalificerade, tillfälliga befattningar.

4. Två stödfartyg

För det fall olika fartyg utnyttjas för atlant- resp. nordsjöfisket blir konsekvenserna i stort följande:

Hanö utnyttjas som förut som förbandschefsfartyg i SVK skolflotilj juni—juli samt för nordsjösilfisket augusti—oktober.

Annan minsvepare avdelas för atlantfisket. Härvid kan inte ett kadettbemannat fartyg komma ifråga, varför detta fartygs enda funktion skulle bli stödfartygsverksamheten maj—augusti. Med utrustnings- och återställningstid inräknade skulle nyttjandetiden för fartyg och besättning i stort bli $10/4 - 7/9$ dvs. ca 5 månader av värnpliktsomgångens 9.

Hanö har redan i dagsläget en låg verkningsgrad, när det gäller förbandsproduktion. Förhållandena för fartyg nr 2 blir enahanda, varjämte tillkommer att fartyget inte kan innehållas i ordinarie fredsrustningsvolym. Detta fartyg måste därför rimligen kräva särskilda anslag i en helt annan omfattning än vad fallet f. n. är med Hanö.

5. Kostnader

5.1 Materielunderhållskostnader

a) Rustat	b) Avrustat (avfuktat)
årsunderhåll 150 000 kr.	årsunderhåll 40 000 kr.
generalöversyn 400 000/4 år	generalöversyn 300 000/6 år

F. n. debiteras inga egentliga materielunderhållskostnader för fiskeristödverksamheten (se pkt 2).

Om fartygets rustning helt är avhängig stödfartygsfunktionen bör åtminstone den uppkomna merkostnaden för rustning (årsunderhåll) debiteras på särskilt anslag.

För 6 månader = 100 000 kr.

För 4 månader = 75 000 kr.

Uppskattade värden;

Kostnaderna kan inte betraktas som lineära funktioner av rustningstiden.

5.2 Driftskostnader

a) Fast kostnad	
Extra utrustning ...	10 000/år
b) Övrigt (månadskostnader)	
Drivmedel	5 000
Förplägnad	10 000
Sjötillägg m. m.	10 000
Lönetillägg	2 500
Summa	27 500

En 6-månaders exp. kostar: $10\ 000 + 165\ 000 = 175\ 000$ kr.

En 4-månaders exp. kostar: $10\ 000 + 110\ 000 = 120\ 000$ kr.

5.3 Fasta lönekostnader

Stambefälets lönekostnader utgör per månad 23 000 kr. Om för stödfartyg skall tillämpas samma system som för t. ex. isbrytare och sjömätare måste för en 6-månaders expedition avsättas kr. 138 000 av särskilda medel (för 4 månader kr. 92 000). Härtill kommer krav på ökad tilldelning av tjänstgöringsmånader för att kompensera bortfallet av stampersonalen.

5.4 Värnpliktskostnader

Hanö har 14 värnpliktiga i en stödfartygsbesättning. M. h. t. stödfartygsexpeditionens karaktär är den inte förbandsproducerande, varför hela (åtminstone större delen av) kostnaderna för dessa värnpliktiga borde belasta ett särskilt stödfartygsanslag. Med en dagskostnad av 35:— kr./vpl blir värnpliktskostnaden för en besättning ca 15 000/månad.

5.5 Merkostnader för stödfartygsverksamhet

Alternativ 1 (6 mån.)

Ett fartyg (Hanö) avses för båda uppdragen. Två besättningar utnyttjas.

Materielunderhåll	100 000
Driftskostnader	175 000
Fasta lönekostnader (stambefäl)	138 000
Värnpliktskostnader (1 besättning 6 månader)	90 000
	<hr/>
Summa	503 000

Alternativ 2

Hanö avses som förut för bl. a. SVK skolflottilj samt för norrsjösillfisket. En annan minsvepare rustas enbart för uppgiften att stödja fisket i Atlanten maj—augusti (4 mån.). Fartyget skulle i annat fall ha förblivit avrustat.

Materielunderhåll	75 000
Driftskostnader	120 000
Fasta lönekostnader	92 000
Värnpliktskostnader (4 mån.)	60 000
	<hr/>
Summa	347 000

Tillkommer »Hanö» under 3 mån. = 273 000

Summa 620 000

5.6 Sammanfattning

Ovan redovisade kostnader är totalbelopp. Hänsyn har ej tagits till och bedömanden ej gjorts rörande omfattningen av de kostnader marinen från allmännyttiga synpunkter m. m. bör ikläda sig.